

שערורית פאנאגולים

גילגולה של הפרשה

שערוריית פאנאגולים התפוצצה בנובמבר 1969 בעיר פאלרמו בסיציליה. בכנס שמאלני בינלאומי קם פליט יחסי באיטליה, סטאטיס פאנאגוליס, והאשים בפומבי את ממשלת ישראל כי "מסרה את גורג' פאנאגוליס לידי תליינים". סטאטיס וג'ורג' הם שני אחיו של לוחמי-שיחור יווני מפורסם, אלכס פאנאגוליס, שנרדף למוות בעוון השתתפות בהתנקשות בחייו של ג'ורג' פאפאדופולוס, ראש ממשלת יוון.

ההאשמה המחרידה עשתה לה חישמהר כנפיים באירוסה, פורסמה בעיתונים חשובים והפכה טיסמת-היום בסי תועמלני אל-פתח וידידיהם. היא עזרה להרחיק את ישראל עוד יותר מדעת-הקהל השמאלית והליברלית באירוסה, השונאת את שליטי יוון. היא הוטחה גם בפניו של אורי אבנרי, כאשר עמד בחיכוך הפומבי הגדול עם אנשי אל-פתח בפאריס, וניסה להוכיח שהשמאל החדש טועה בתארו את ישראל כיוזמת משטרי הדיכוי. עם שובו של אבנרי לארץ, הגישה סיעת העולם הזה — כוח חדש שאילתה לשר-הפנים כדי לברר אם הוסגר פאנאגוליס ליוון. סגן שר-הפנים השיב תשובה מתחמקת ואמר שהמשטר שלו אינו יודע על פרשה כזאת. בתשובה לשאלה נוספת של שלום כהן יצר את הרושם כי כל הפרשה לא היתה ולא נבראה.

בו במקום פרץ אורי אבנרי בקריאות-מחאה קולניות, בצעקו: "זהו שערורייה! זו לא אמת! אתם מסרתם אותו לתליינים!" קול-ישראל הומין באותו יום את אבנרי ואת סגן-השר לחיכוך על פרשה זו, אך ברגע האחרון אסר משרד-החוץ על סגן-השר להוסיף. בעיקבות מהומה זו, הגישה הסיעה מייד שאילתות חדשות לשר-החוץ ולשר-המשטרה. לשאילתה שהופנתה לשר-החוץ קרה דבר

שלא היה עוד כדוגמתו בכנסת — היא פשוט נעלמה. השאילתה לשר-המשטרה נפסלה תחילה על-ידי יו"ר הכנסת, ואחרי שאושרה באיחור, היתה מונחת כאבן שאין לה הופכין. הומון המכסימלי עד למתן תשובת השר, לפי תקנון הכנסת, עבר מזמן — אך שר-המשטרה טען כי לא ראה אותה מימיו.

אולם השבוע קם שר-המשטרה וטנה לשאילתה אחרת על אותו נושא — שאילתה שהוגשה על-ידי ד"ר משה סנה, ממק"י, בעיקבות המהומה שעורר אבנרי בעת תשובת שר-הפנים. דוברי הממשלה סברו כנראה שסנה לא ישאל שאלות נוספות בלתי-נייטיות — ואכן, ד"ר סנה לא נכח כלל באולם כאשר נמסרה התשובה.

תשובתו של שר-המשטרה, המודפסת להלן, היא מלאכת-מחשבת. מובן שלא השר, שלמה הילל, אחראי לה, מכיוון שלא כיהן בתפקיד זה כאשר אירעו הדברים, והוא יכול היה לעיין רק בתיקים מפובריקים. לפי כל הסימנים, חוברו הדברים על-ידי משרד-החוץ, שהתיימש מן האפשרות לגנוז את העניין, והחליט להפיץ בחו"ל הסבר שיסבר את האוון. מחשש שן יפוצץ אבנרי את ההסבר הזה בו במקום, באמצעות שאלות נוספות, החליט משרד-החוץ לתלות את ההסבר על שאילתה של ד"ר סנה.

כשסיים שלמה הילל את קריאת התשובה, קם אבנרי ממקומו — בניגוד לנוהל בכנסת — וקרא: "כל הסיפור הזה מופקפק ביותר. הוא גובל בשערורייה. היה ידוע שאחיו נאסר ביוון!" על כך השיב השר: "אני מציע לחברי-הכנסת אבנרי לא לדבר על דברים מופקפים, משום שלזה תהיה תשובה מסויימת!" ביתניים הגישה סיעת העולם הזה שאילתות חדשות לשר-המשטרה ולשר-החוץ, כדי להביא פרשה זו לביורר עד תומה.

איך לקרוא חומר זה:

בצד ימין מודפסת תשובתו של שר-המשטרה. שלמה הילל, לשאילתה. בצד שמאל מודפסות הערותיו של אורי אבנרי. מן הראוי שהקורא יקרא תחילה את כל תשובת השר, כדי להת-רשם ממנה באופן כללי — ואחר-כך יקרא שוב כל קטע יחד עם דברי-ההערה, לפי סדר הדפסתם. בצורה זו יהיה נוח לקרוא לגבש לעצמו דיעה משלו על עניין זה.

שלמה הילל: פליט פוליטי "לדבריו"

בשעה שלוש לפנות בוקר, אור ליום 13.11.67, נתקל הזקיף של נקודת-המשטרה בראש-הניקרה באדם, שמואחר יותר התברר, כי הוא ג'ורג' פאנאגוליס, בן 29, יליד יוון (1938). האיש היה רטוב מכף-רגלו עד קודקודו, כולו תשוש והדבר היחיד שאפשר היה להציל מפיו היה, כי הוא יווני שבא בשחייה מלבנון. הוא נעצר והועבר לאחו מבתי-הכלא בצפון הארץ.

המשטרה הניחה, כי בידיה מסתוו שניצול מסירה שניסתה לחזור ארצה ואשר, כנראה, נטרסה בים הסוּרֶר... האיש סיפר כי היה סגן בצבא היווני, אך החליט לעקור לדנמרק, בשל לחצם של השלטונות היתניים על בני-משפחתו. לדבריו, בשל עניינים סוליטיים, לכן ערק מן הצבא וברח, ללא דרכון, לתורכיה.

אורי אבנרי: מה נקרא "לדבריו"?

כבר כאן מתעוררת שאלה של ניסוח. מה זאת אומרת "לדבריו"? השם פאנאגוליס כבר היה אז מפורסם, מאחר שאלכוס פאנאגוליס נידון למוות בפרשה סנסציונית. נבחן את הדברים נופם: בידי המשטרה היה עציר, שהיה חשוד כמרגל. האם לא היה זה מובן מאליו שחוקרי המשטרה פנו מייד למשרד-החוץ, כדי לברר אם אומנם נכון שאדם בשם פאנאגוליס נידון למוות ביוון? האם לא מובן מאליו כי משרד-החוץ מסר לחוקרים מייד את העובדות הידועות? ומה מירוש המילים, "לחצם של השלטונות היווניים... בשל עניינים פוליטיים"? מובן מאליו שהאיש מסר כי אחיו נידון למוות, וכי היה צפוי לו עצמו גורל אכזרי אילו נתפס על-ידי הבלשנות היוונית והושב באחד ממחנות-העינויים הידועים-לשימצה שם! אחרת הרי לא היה מסתכן בעריקה ובחברות גבול שבו יש שמירה קפדנית!

שלמה הילל: "המעבר אינו קל"

באיסטנבול פנה, לדבריו, לשגרירות האיטלקית וביקש מקלט באיטליה. אנשי השגרירות ענו לו, כי יוכל להישאר באיטליה אם יגיע לשם בכוחות עצמו. כעבור יומיים פנה לקונסוליה השבדית באיסטנבול באותה הבקשה, ולפי דבריו קיבל אותה תשובה. אחרי זה החליט לנסות בסוריה.

הוא נסע מאיסטנבול לעיר בשם פינזום, הגובלת עם סוריה, ובלילה חצה את הגבול דרך יערות והגיע ללדקיה, ומשם לדמשק, בדמשק שוב פנה לשגרירות של דנמרק, שבדיה ואיטליה, כדי לקבל תעודת-נסע ואשרת-כניסה לארצותיהן, אולם אלו יעצו לו, לפי דבריו, שיעבור ללבנון, כי שם השלטונות ליברליים יותר, וייתכן ויעזרו לו.

הוא קיבל את עצתם, נסע לגבול לבנון, ולפי דבריו עבר בלילה את הגבול לכסר לבנוני בשם סתורה. מבלי ששומרי-הגבול הלבנוני ירגישו בו, ומשם המשיך בבוקר לביירות. בביירות שוב פנה לשגרירות דנמרק באותה בקשה, ונאמר לו לשוב למחרת היום. הוא חזר כמבוקש ואז, כך סיפר האיש, נתן לו פקיד השגרירות הדנית כתובתו של איש מקומי לעזור לו. לעזור לו הוא פנה לכתנתו זו

ולפי דבריו, אמר לו האיש כי יותר כדאי לו לעבור קודם לישראל, ומשם יוכל לנסוע לדנמרק.

פאנאגוליס הסכים שאיש זה יסיע אותו לגבול ישראל, ואמנם הגיע במכוניתו לכפר ביאלדה, והחל ללכת לעבר גבול ישראל. במקום מסויים, כדי לחמוק משומרי-הגבול הלבנוניים, נכנס לפי דבריו, לים, כבר בשחייה את הגבול כדי להסגיר את עצמו לשלטונות ישראל, ולבקש מהם תעודת-נסע לדנמרק או מיקלט מדיני בארץ.

החוקרים לא השתכנעו מסיפורו של האיש. תאוריו של האיש על הברחת ארבע גבולות במדינות המזרח התיכון, שהמעבר ביניהן אינו כה קל, ללא כל התקלות באנשי-שלטון בנמן המעברים ובזמן שהייה בארצות אלו, שיחותיו עם נציגי המדינות השונות וה"עצות" שאלו נתנו לו — כל אלה נראו לפחות מעוררי-ספק.

אורי אבנרי: סיפור מעורר-אימוץ

כל בר-דעת, המצוי ביחסים המדיניים במרחב שלנו, יתרשם כי זהו דווקא סיפור מעורר-אימוץ.

ממשלת יוון עויינת לישראל, והיא בת-בריתן של מדינות-ערב. לכן לא הוחלטו שגרירים או צירים בין ירושלים ואתונה. בכל זירה בינ-לאומית ובני-חונות מתייצבת יוון לעזרת המדינות הערביות. גם בין יוון ותורכיה שופרו היחסים בשנים האחרונות, מאז השתלטו הקצי-נים הפאשיסטיים באתונה.

לפיכך, טיבני בהחלט שהשגרירים הזרים באנקרה, דמשק וביירות היססו לעזור לאדם שאחיו התנקש בחיי ראש ממשלת-יוון. מן הסתם פחדו שהשלטונות המקומיים עלולים לאסור את הפליט, ולהסגירו ליוון. לכן יעצו לו לעבור מארץ לארץ.

נוגע ללב דווקא תיאור המאורעות בביירות. פקיד דני קישר את הפליט עם יווני מקומי — בלי ספק אדם המזדהה עם אויבי הדיק-טטורה הפאשיסטית היוונית. הלה נתן לו עצה תמימה: מכיוון שישראל היא מדינה מתקדמת וחופשית, ואין לה יחסים ידידותיים עם יוון, כדאי לו לעבור אליה, כדי לקבל שם מיקלט או אשרה למדינה אחרת. נסתבר שאמונה זו היתה תמימה — לבושתנו הרבה. העובדה שהאיש הברוח ארבעה גבולות שמורים היטב, תוך סיכון חייו בכל פעם — מעידה רק על גודל ייאושו.

שלמה הילל: לא היו תימוכין

החוקרים חשדו כי בניהם מסתגן-מחבל-מרגל, שנכשל במשימתו. לכן הואשם האיש בהסתננות והובא לפני שופט, אשר ציווה לעצרו ל-15 יום לחקירה נוספת. המשטרה ניסתה לתהות על אמינות סיפורו, אולם לא מצאה לו כל תימוכין.

אורי אבנרי: הפרט המכריע

מה זאת אומרת, לא היו "תימוכין"? הפרט המכריע, המשמש רקע לפרשה כולה, הוא שאיש אמר ששמו פאנאגוליס, ושאחיו נידון למוות ביוון. אפשר היה להיווכח בנקל באמינות פרט זה, על-ידי שאלה פשוטה לנציג ישראל באתונה. האם זה אינו "תימוכין"?